

Matej Hriberšek

Slovenski doktorji klasične filologije, promovirani na dunajski univerzi v obdobju 1872–1918

V prispevku je najprej sumarno orisana zgodovina Klasičnega seminarja na Filozofski fakulteti dunajske univerze ter njen razvoj od reformnega leta 1849, ko je bil seminar ustanovljen, do leta 1918; pri tem so posebej izpostavljeni nekateri posamezniki, ki so imeli pri razvoju klasične filologije na Dunaju najpomembnejšo vlogo, v prvi vrsti Hermann Bonitz. Od leta 1877 do leta 1918 je na dunajski univerzi promoviralo devet slovenskih doktorjev klasične filologije, ki so uspešno opravili zahtevane rigoroze; v tem prispevku so predstavljeni po kronološkem zaporedju, kakor so bili promovirani in prvi med njimi je bil Fran Detela leta 1877. Predstavljen je njihov študij s posebnim poudarkom na rigorozih in disertacijah. Štirje doktorji so se v svojih disertacijah ukvarjali z jezikovnimi temami, pet pa jih je obravnavalo literarne vsebine; ohranile so se štiri disertacije, ena je bila pozneje objavljena v gimnazijskem izvestju. Nobeden od teh devetih doktorjev ni pozneje postal visokošolski profesor; večinoma so delovali kot srednješolski učitelji, kot kulturni delavci, zasebni učitelji, prevajalci, pisci učbenikov, bili so dejavni v različnih društvih in objavljali v strokovnem periodičnem tisku in časopisju. Nobeden od kandidatov ni imel večjih znanstvenih ambicij; večina je po doktoratu povsem opustila znanstveno dejavnost. Nekateri med njimi so močno zaznamovali srednješolski pouk klasičnih jezikov in šolsko politiko svojega časa, nobeden od njih pa ni izrazilo vplival na razvoj slovenske filološke stroke kot take in ne na razvoj univerzitetnega študija klasične filologije na Slovenskem.

Kratek očrt zgodovine dunajske filologije (1848–1918)

Pred prelomnim letom 1848 v avstrijski monarhiji klasične filologije kot stroke pravzaprav ni bilo, saj v Avstriji ni bilo pravega, sploh pa ne kakovostnega, na visokih znanstvenih in metodičnih principih utemeljenega visokošolskega študija in tudi ne znanstvenega dela na tem področju, ampak zgolj t. i. artisterij, dvoletni študij, ki je vključeval študij filozofije in retorike kot nadgradnje gimnazijskega pouka latinščine, ki so jo znali razmeroma dobro, medtem ko je grščino znalo malo ljudi, dobro znalo pa še manj. Glavno vlogo pri preoblikovanju avstrijskega srednjega in visokega šolstva ter pri ustanovitvi filološkega seminarja je imel Prus

Hermann Bonitz (1814–1888), ki ga je leta 1849 na Dunaj povabil Franz Serafin Exner (1802–1853).¹ Prva predavatelja filološkega seminarja sta bila Nemca iz Prusije: Hermann Bonitz je predaval grški jezik in književnost, starinoslovje in grško filozofijo, Carl Joseph Grysar (1801–1856) pa je imel predavanja na latinski katedri.² V prvi generaciji predavateljev so bili poleg omenjenih še Emanuel Hoffmann (1825–1900), Johannes Vahlen (1830–1911) in Theodor Gomperz (1832–1912); diplomanti prvih generacij klasičnega seminarja so večinoma delovali kot srednješolski učitelji.

V klasičnem seminarju, ki so ga leta 1850 razširili v Filološko-historični seminar (*Philologisch-historisches Seminar*) in katerega primarna naloga je bila vzgoja visoko usposobljenih srednješolskih učiteljev,³ so se kmalu izobraževali tudi prvi slovenski profesorji klasičnih jezikov: Matija Valjavec, Sebastijan Žepič, Ladislav Hrvat, Janez Trdina idr. Bonitz je veliko truda vložil tudi v to, da bi se v Avstriji filologija razvijala čim bolj samostojno ob delu domačih, avstrijskih znanstvenikov. In res mu je uspelo, da je v eni generaciji iz prej izrazito propedevtične stroke naredil eno temeljnih znanstvenih disciplin.⁴ Za stik s srednjimi šolami in kadri na njih, za njihovo obveščanje, za razvoj domačega znanstvenega publiciranja, pa tudi kot pomoč pri izvedbi in uveljavljanju reforme je leta 1850 začela izhajati *Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien*, ki je postala osrednja pedagoška in znanstvena revija in je kot taka spremljala razvoj humanističnih in naravoslovnih disciplin, njihovo metodiko in didaktiko, pa tudi vso znanstveno in strokovno produkcijo.⁵

Kvalitativni nivo klasičnega seminarja se je iz generacije v generacijo dvigal in postopoma so se v njem šolali domači, avstrijski filologi, ki so prevzemali mesta

- 1 Richard Meister: Das Werden der philosophischen Fakultät Wien. V: *Almanach der Akademie der Wissenschaften in Wien*, let. 86 (1936), str. 357–376. Za natančen oris reforme šolstva gl. Salomon Frankfurter: *Graf Leo Thun-Hohenstein, Franz Exner und Hermann Bonitz. Beiträge zur Geschichte der österreichischen Unterrichtsreform*. Wien: A: Hölder, 1893; Jože Ciperle: *Gimnazije na Slovenskem v letu 1848 ter njihov razvoj do leta 1918*. Katalog ob razstavi v Slovenskem šolskem muzeju. Ljubljana 1979, str. 5–48.
- 2 Oba v svojih spominih omenja Janez Trdina. Gl. Janez Trdina: *Zbrano delo 1: Spomini*. Ljubljana: DZS, 1946, str. 18–23, 27, 29, 39.
- 3 Ernst Kirchshofer: *Geschichte des philologisch-historischen Seminars an der Universität Wien 1849–1900*. Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde an der phil. Fak. der Uni. Wien. Im April, 1948, str. 1–42; Franz Römer, Hans Schwabl: *Klassische Philologie*. V: Karl Acham (ur.): *Geschichte der österreichischen Humanwissenschaften 5: Sprache, Literatur und Kunst*. Wien: Passagen Verlag, 2003, str. 72.
- 4 Römer, Schwabl: *Klassische Philologie*, str. 72.
- 5 Friedrich Paulsen: *Geschichte des gelehrten Unterrichts auf den deutschen Schulen und Universitäten vom Ausgang des Mittelalters bis zur Gegenwart*. Mit besonderer Rücksicht auf den klassischen Unterricht. Berlin–Leipzig: Verlag von Veit & Comp., 1921³, str. 483; Helmut Engelbrecht: *Geschichte des österreichischen Bildungswesens. Erziehung und Unterricht auf dem Boden Österreichs*. Band 4: Von 1848 bis zum Ende der Monarchie. Wien: Österreichischer Bundesverlag, 1986, str. 149.

na univerzi, čeprav so jih večkrat zasedali tudi Nemci; tako je dunajska klasična filologija ob sodelovanju z nemškimi strokovnjaki, s postopnim razvojem in z navezovanjem na sorodne discipline postajala vse bolj enakovredna podobnim najuglednejšim nemškim institucijam, ki so imele pred njo več deset let prednosti. Podobno je veljalo tudi za druge univerze avstrijske monarhije, kjer so bili oddelki za klasično filologijo (Gradec, Innsbruck, Praga, Lvov (nem. Lemberg), Krakov, Černovice).

Še dve organizacijski spremembi sta bili pomembni za razvoj dunajske klasične filologije. Leta 1872 se je Filološko-historični seminar ponovno razdelil na Klasični (filološki) seminar in na Historični seminar,⁶ leta 1876 pa je bil ob preoblikovanju in delitvi Historičnega seminarja ustanovljen tudi Arheološko-epigrafski seminar, ki je bil vseskozi tesno povezan tudi s Klasičnim seminarjem, saj so študenti klasične filologije v svoje predmetnike redno vpisovali tudi različne predmete Arheološko-epigrafskega seminarja, največkrat pri Ottu Hirschfeldu (1843–1922) in nato pri njegovem nasledniku Eugenu Bormannu (1842–1917).⁷

Že druga generacija dunajskih predavateljev, ki jo pooseblja triada Wilhelm von Hartel (1839–1907), Karl Schenkl (1827–1900) in Theodor Gomperz (1873–1942) in so pri njih študirali tudi slovenski doktorji klasične filologije, je ogromno prispevala na področju znanstvenega dela in raziskovanja, s tretjo generacijo predavateljev, v katero kot najpomembnejše predstavnike uvrščamo Edmunda Haulerja (1859–1941), Hansa von Arnima (1859–1931) in Ludwiga Radermacherja (1867–1952), pa je dunajska (in avstrijska) filologija postala enakovredna dosežkom nemških, francoskih, italijanskih in angleških filoloških šol. Dokaz za to so tudi nekateri pomembni kolektivni projekti dunajske filologije, še zlasti začetek izdajanja znanstvene revije *Wiener Studien* (1879), katere pobudnika sta bila Wilhelm von Hartel in Karl Schenkl,⁸ še bolj pa utemeljitev zbirke *Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum* (CSEL), korpusa kritičnih izdaj latinskih krščanskih piscev (od konca 2. do začetka 8. stoletja), ki jo je leta 1864 začela izdajati Avstrijska akademija znanosti, pri vodenju katere so se zvrstila najpomembnejša imena avstrijske filologije, sodelovali pa so skoraj vsi dunajski filologi.⁹

6 Kirchshofer: *Geschichte des Philologisch-historischen Seminars an der Universität Wien 1848–1900*, str. 112–113.

7 Prav tam, str. 132–138.

8 Römer, Schwabl: *Klassische Philologie*, str. 79–80.

9 Prvi vodja komisije, ki je vodila izdajanje, je bil Johannes Vahlen (1864–1874), nasledil ga je Franc Miklošič (1875–1891), tega Wilhelm von Hartel (1891–1907), njega Wilhelm Meyer-Lübke (1907–1916) itd. Gl. Dorothea Weber: *150 Jahre Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum*. V: Victoria

Doktorski študij slovenskih doktorjev klasične filologije (1872–1918)

V predstavitvi v nadaljevanju so kandidati razporejeni po kronološkem zaporedju svojega doktorskega študija in promocije, kot je razvidno iz zapisnikov doktorskih izpitov (*Rigorosenprotokolle*).

Fran Detela, rojen 3. decembra 1850 v Moravčah, se je na Filozofsko fakulteto dunajske univerze vpisal v zimskem semestru akademskega leta 1871/72.¹⁰ Pri Zimmermannu je obiskoval predavanja iz psihologije in iz praktične filozofije; pri Vogtu je hodil na predavanja iz gimnazijske pedagogike in enciklopedije filozofije; pri Tomascheku se je udeleževal predavanj iz zgodovine nemške književnosti; pri Conzeju je spoznaval geografijo in topografijo stare Grčije ter zgodovino grške in rimske umetnosti, pri Büdingerju pa zgodovino Grčije in Makedonije. Hoffmann mu je predaval o rimskih državnih starožitnostih in latinski skladnji, pri njem pa so brali in interpretirali tudi Sofokla, Vergilija, Ovidija in Tacita. Pri Vahlenu je poslušal predavanja o grški retoriki, o metriki, o latinskem glasoslovju in oblikoslovju, o aleksandrinskem pesništvu ter o rimski epigrafiki; pri njem so brali Sofokla, Platona, Aristotela, Teokrita, Katula, Cicerona, Horacija in Demostena. Pri Hartlu je obiskoval predavanja o grški slovnici in o zgodovini grške književnosti, hodil je na vaje iz grške in latinske stilistike ter obiskoval filološki seminar, kjer so brali in razlagali Homerja, Cezarja, Herodota, Nepota in Salustija.¹¹

Po študiju je bil nekaj časa suplent na realni gimnaziji v Hernalsu, leta 1876 pa je postal profesor na gimnaziji v Wiener Neustadtu, kjer je tudi pisal svojo disertacijo z naslovom *De Demi persona in Aristophanis Equitibus* (O osebi Demosa v Aristofanovih *Vitezih*; *de persona* bi lahko prevedli tudi »o liku« ali »o vlogi«). Disertacija je ohranjena;¹² referenta sta bila Karl Schenk in Wilhelm von Har-

Zimmerl-Panagl, Lukas Dorfbauer, Clemens Weidmann (ur.): *Edition und Erforschung lateinischer patristischer Texte. 150 Jahre CSEL*. Festschrift für Kurt Smolak. Berlin: De Gruyter, 2014, str. IX–XI; Michal Zeller: Ein Jahrhundert (und mehr) CSEL. Evaluation von Ziel und Veröffentlichungen. V: *Sacris Erudiri*, let. 38 (1998), str. 75–99.

10 Detelovo študijsko pot je v svoji monografiji natančno obdelal in predstavil že Tone Smolej; osnovni podatki o Detelovem študiju na Dunaju bodo tesno oprti na njegovo predstavitev. Natančneje so predstavljena njegova predavanja in pa njegova disertacija, ki je prva filološka disertacija slovenskega doktorja na dunajski univerzi in ena od štirih ohranjenih. Gl. Tone Smolej: »Kaj večega poskusiti in postati.« *Slovenski pisatelji dunajski študentje 1850–1926*. S predgovorom Petra Vodopivca. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2015, str. 56–57, 123–124, 197.

11 UAW, Nationale, Franz Detela, I.–VI. Semester.

12 UBW, sig. D-13010.

tel. Detela je v disertaciji primerjal zgodovinsko dogajanje in razmere ob koncu 5. stoletja pr. Kr., kakor jih slika Tukidid v *Peloponeški vojni*, s poudarkom položaja atenskega ljudstva (demos) ter posebljenja Demosa v Aristofanovi komediji *Vitezi*. Uporabljal je samo nemško literaturo: literarne zgodovine, specializirane razprave, strokovne monografije o zgodovini Aten in o atenski ustavni ureditvi, o Aristofanu, o Tukididu, dalje nekaj krajših razprav in prispevkov ter kritične izdaje besedil. Navaja ogromno citatov, saj se nenehno sklicuje na Aristofanove *Viteze*, pa tudi druge antične vire, a daleč največkrat na Tukidida. Citiranje ni vedno natančno; včasih citate skrajša ali okrne, nekajkrat citati niso točni. Disertacijo je zaključil z nekoliko prirejenim in popravljenim verzom iz Horacijevega *Pisma o pesništvu*,¹³ češ da je pesnik (tj. Aristofan) hotel in koristiti in razveseljevati in da mu je prvo vsekakor uspelo, drugo pa se je »izšlo drugače«.¹⁴ Disertacija obsega slabih 32 strani rokopisa (ok. 20 strani formata A4), pisana je kot sklenjena razprava brez podnaslovov. Napak je glede na dejstvo, da gre za filološko disertacijo, razmeroma veliko.

Schenkl je v svoji oceni kot odlike izpostavil pristop, preglednost, ustrezno predstavitev snovi, natančno branje virov in uporabo vse relevantne literature. Deteli pa je kot prvo poočital, da njegova disertacija ne more pripeljati do kakega novega spoznanja, ker je njena tematika tako ali tako znano zgodovinsko dejstvo. Kot drugo mu je poočital nekritično upoštevanje govorov, ki jih Tukidid polaga v usta različnim zgodovinskim osebam, kot tretjo in največjo šibkost pa napake v latinščini, tudi težje (raba časov, napačna raba sosledice časov ipd.). Priznal pa mu je, da tematiko dobro razume, zato je predlagal, da se ga pripusti k ustnemu izpitu. Hartel je oceni pritrnil.¹⁵

Detela je rigorozo opravil 14. julija 1877, 20. julija pa je bil promoviran za doktorja filozofije.¹⁶ Po promociji je do leta 1890 učil v Wiener Neustadtu, istega leta pa je postal ravnatelj gimnazije v Novem mestu, ki jo je vodil do leta 1906.¹⁷

Umril je 11. julija 1926 v Ljubljani.

13 Gl. Horacij, *Pismo o pesništvu* 333.

14 UBW, sig. D-13010, Detela, Franz: *De Demi persona in Aristophanis Equitibus*. Wien 1877, str. 32: *Poeta et prodesse voluit et delectare; alterum sane contigit, alterum cecidit secus*.

15 UAW, Rigorosenakt PN 69, Gutachten über die Abhandlung des Herrn Franz Detela.

16 UAW, Rigorosenprotokoll PN 69.

17 Ivan Grafenauer: Detela, Fran (1850–1926). V: *Slovenska biografija*. SAZU, ZRC SAZU, 2013. Splet.

Josip Pipenbacher, ki se je rodil 14. februarja 1869 pri Sv. Marjeti na Dravskem polju na Štajerskem, se je na študij klasične filologije vpisal v zimskem semestru akademskega leta 1891/92. V času študija je pri Hilldebrandu in Zimmermannu poslušal predavanja iz logike; pri Vogtu iz pedagogike, logike in metafizike; pri Pastrneku iz staroslovenske slovnice; pri Jirečku o zgodovini Slovanov in Bizanca; pri Jagiću izbrana poglavja iz slovnice južnoslovanskih jezikov ter zgodovino književnosti južnih Slovanov; pri Minorju o zgodovini nemške književnosti; pri Benndorfu o zgodovini grške umetnosti; pri Gomperzu o zgodovini grške filozofije in o Platonu; pri Bormannu o grški zgodovini, o rimskih starožitnostih ter o upravi rimske države; pri Hoffmannu o zgodovini rimske književnosti, o mitologiji in religiji, o latinski skladnji, pri njem so brali Tukidida in obiskovali seminar; pri Gitlbauerju so poslušali predavanja o grški paleografiji in Katonu Starejšem ter brali Homerja, Sofokla, Platona, Demostena in Horacija. Pri Hartlu je poslušal predavanja o zgodovini grške književnosti, o latinski stilistiki, razlagali so Homerja, Demostena, grške lirike, Salustija in Livija, udeleževal pa se je tudi disputacij. Pri Schenklu je poslušal predavanja o grški skladnji, o grških starožitnostih in o rimski književnosti, brali, interpretirali in razlagali so Ajshila, Sofokla, Evripida, Aristofana, Kalimaha, Cicerona, Katula in Stacija.¹⁸

Naslov Pipenbacherjeve disertacije je bil *De Xenophontis, qui de re publica Lacedaemoniorum inscribitur, libello capita duo* (Περὶ τῆς τῶν Λακεδαιμονίων πολιτείας) (Dve poglavji o Ksenofontovi knjigi, naslovljeni *O ustavi Lakedajmoncev*); v njej se je ukvarjal s Ksenofotovim manjšim spisom z naslovom *Lakedajmonska* (oz. *Spartanska*) *ustava*. Ocenjevala sta ga Karl Schenkl kot referent in Wilhelm von Hartel kot koreferent.¹⁹ Po njunem mnenju bi moral kandidat – kar mu ni najbolje uspelo – narediti pregled nad mnenji zagovornikov in nasprotnikov Ksenofontovega avtorstva ter pregled literature o jeziku v delu in jih po možnosti dopolniti z novimi spoznanji. V disertaciji je uvodoma naredil dober pregled strokovne literature. V nadaljevanju je obdelal namen spisa; tu bi moral po mnenju ocenjevalcev jasneje odgovoriti, kakšne narave je Ksenofontov spis: študija, strankarski spis ali kaj drugega. Sledi razprava o problematiki, ali se v knjižici navedena dejstva in mnenja ujemajo z dejstvi, ki jih ponujajo dela, katerih avtorstvo je neizpodbitno Ksenofontovo: tu je kandidat po oceni obeh sicer prispeval nekaj novega, vendar ni zadostil pričakovanjem.

18 UAW, Nationale, Franz Pipenbacher, I.–VIII. Semester.

19 UAW, Rigorosenprotokoll PN 913.

V drugem poglavju je Pipenbacher obravnaval jezikovno rabo; ocenil je dotedanje dosežke in mestoma prispeval nekaj novosti, ni pa se – kar sta mu ocenjevalca poočitala – posvetil reklom in frazam, ki so bistvenega pomena za jezikovno analizo. Natančneje je tudi obdelal 14. poglavje spisa in zagovarjal njegovo pristnost. Glede latinščine ocenjevalca nista imela pripomb, razen prepisovalskih napak; pogrješala sta tudi več kandidatovega osebnega prispevka. Disertacija po njunem mnenju še ni bila pripravljena za natis, zadoščala pa je za pripustitev k rigorozu. Oba sta disertacijo aprobirala.²⁰

Tema disertacije je bila jezikovna, ne literarna, saj je Pipenbacher na osnovi jezikovne analize skušal dokazati, da je Ksenofont res pisec omenjenega dela. Disertacija se v fondu dunajske univerzitetne knjižnice ni ohranila, Pipenbacher je nikoli ni objavil, v zapuščini se ni ohranila in tudi pozneje se nikoli več ni ukvarjal s to tematiko.

Glavni rigoroz je Pipenbacher opravil 28. junija 1895: Karl Schenkl mu je dal oceno »odlično« in »zadostno«, zgodovinar Max Büdinger »zadostno«. Stranski rigoroz je opravil 25. maja 1895; ocenjevalca sta bila Robert Zimmerman in Theodor Vogt. Aprobiran je bil »soglasno z odliko« (*einstimmig mit Auszeichnung*). Promoviran je bil 17. julija 1895.²¹

Po končanem študiju in začetku dela na gimnaziji je Pipenbacherjeva znanstvena dejavnost skorajda povsem ugasnila; vsa svoja prizadevanja je usmeril v poučevanje in delo na področju šolstva. Deloval je kot srednješolski učitelj v Ljubljani, Novem mestu in nato znova v Ljubljani,²² kjer je bil med letoma 1921 in 1928 ravnatelj II. državne gimnazije v Ljubljani.²³ Med letoma 1920 in 1939 je kot honorarni učitelj poučeval na novoustanovljenem oddelku za klasično filologijo ljubljanske univerze; vodil je proseminarske slovnice, stilistične in metrične vaje ter tečaje latinščine.²⁴ Objavil je več učbenikov in učnih pripomočkov: priročna slovarčka k Demostenu in Horaciju,²⁵ latinsko slovnico in štiri latinske vadnice (vse večkrat

20 Prav tam.

21 Prav tam.

22 AS 231, personalne mape, škatla 34, Pipenbacher, Službenički list za leto 1926, str. 3.

23 AS 231, personalne mape, škatla 34, Pipenbacher, Službenički list za leto 1926, str. 3. Gl. tudi Janko Šle-binger: Pipenbacher, Josip (1869–1949). V: *Slovenska biografija*. SAZU, ZRC SAZU, 2013. Splet.

24 *Seznam predavanj na univerzi kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev v Ljubljani* za letni semester 1920.

25 Josip Pipenbacher: *Slovarček k I. in III. olintskemu ter III. filipskemu Demostenovemu govoru (po Wotkejevi izdaji)*. Ljubljana: Profesorsko društvo, 1911; Josip Pipenbacher: *Slovarček h Qu. Horati Flacci carmina selecta (po Huemerjevi izdaji)*. Priredil dr. Josip Pipenbacher. V: *Izvestje c. kr. II. državne gimnazije v Ljubljani o šolskem letu 1911./12.* Na svetlo dal ravnatelj Anton Štrifof. V Ljubljani: Kleinmayr & Bamberg, 1912, str. 1–67; Hriberšek: *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2005, str. 204–207.

ponatisnjene),²⁶ sodeloval je pri nastajanju Wiesthalerjevega latinsko-slovenskega slovarja (obdelal je črko R),²⁷ napisal pa je tudi nekaj prispevkov s področja didaktike in metodike latinščine²⁸ ter recenzij. Med obema vojnama je bil dejaven tudi na področju šolske politike kot član Društva slovenskih profesorjev,²⁹ član Društva prijateljev humanistične gimnazije (bil je njegov prvi podpredsednik)³⁰ in član Višjega šolskega sveta za Slovenijo,³¹ bil pa je tudi član Slovenske matice,³² član ljubljanskega občinskega sveta³³ in dolgoletni član ljubljanskega Sokola (od leta 1929 tudi sokolski župni starosta in član uprave).³⁴

Umrli je 11. aprila 1949 v Mariboru.

Franc Prosenč, ki se je rodil 26. januarja 1869 v Savi pri Litiji, se je na študij klasične filologije in filozofije na Filozofski fakulteti dunajske univerze vpisal v zimskem semestru 1890/91; študiral je 9 semestrov, od zimskega semestra 1890/91 do zimskega semestra 1894/95.³⁵

Pri Zimmermanu je poslušal predavanja iz logike, zgodovine filozofije, praktične filozofije in psihologije ter se udeleževal filozofskega konverzatorija; pri Vogtu je poslušal predavanja iz splošne in gimnazijske pedagogike ter se udeleževal pedagoškega seminarja; pri Jagiču je poslušal predavanja iz slovanskih starožitnosti in različna poglavja iz slovnice slovanskih jezikov; pri Zeiſsbergu o zgodovini srednjega veka; pri Benndorfu o grški mitologiji in umetnostni zgodovini; pri Karabaceku o islamu v srednjem veku; pri Fellnerju o zgodovini atenske ustavne

26 Matej Hriberšek: *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*, str. 199–203, 278–282, 315–317.

27 Gl. Matej Hriberšek: *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*, str. 168–175, 303–308; Matej Hriberšek: Wiesthalerjev latinsko-slovenski slovar: 1894–2007. V: Matej Hriberšek (ur.), et al.: *Latinsko-slovenski slovar*. (Zbirka Veliki slovarji). Ljubljana: Kres, 2007, [Zv.] 6, str. 735–755.

28 Josip Pipenbacher: Pouk latinščine na prvi stopnji. V: *Popotnik*, let. 42 (1921), št. 4–6, str. 73–81; Josip Pipenbacher: Pouk latinščine na prvi stopnji. V: *Glasnik (jugoslovenskog) profesorskog društva*, let. 15 (1934–35), str. 873–880; Josip Pipenbacher: Gramatične drobtinice. V: *Glasnik (jugoslovenskog) profesorskog društva*, let. 9 (1929), str. 464–466, 694–705; Josip Pipenbacher: Akuzativove funkcije. V: *Glasnik (jugoslovenskog) profesorskog društva*, let. 10 (1930), str. 850–854.

29 Gl. *Izvestja Društva slovenskih profesorjev*, let. 1 (1919), št. 1, str. 40.

30 Hriberšek: *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*, str. 268–275.

31 *Učiteljski tovariš*, let. 61 (1921), št. 19 (5. maja), str. 5.

32 *Letopis Slovenske matice za leto 1901*. Uredil Evgen Lah. Založila in izdala Slovenska matica. V Ljubljani: Blasnikova tiskarna, 1901, str. 49.

33 Gl. *Slovenski narod*, let. 66 (1933), št. 219 (26. septembra), str. 3.

34 »Dr. Josipa Pipenbacherja 70 let«. *Tedenske slike. Priloga Domovini*, let. 15 (1939), št. 7 (23. februarja), str. 4.

35 Gl. tudi Alojz Cindrič: *Študenti s Kranjske na dunajski univerzi 1848–1918*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, 2009, str. 501, št. 756.

ureditve; pri Bormannu o atenski zgodovini ter upravi rimske države; pri Me-
klerju je obiskoval vaje iz grških pesnikov, pri Gitlbauerju predavanja o grški pa-
leografiji ter interpretacijo Sofokla, pri Meringerju predavanja iz latinske in grške
slovnice ter interpretacijo epigrafskih virov, pri Hoffmannu razlago Sofokla in
seminar; pri Gomperzu se je udeleževal predavanj iz zgodovine in viroslovja grške
filozofije ter interpretacij Aristotela, Platona, Herodota, *Zagovora zdravilstva* in
Teofrasta; pri Hartlu je poslušal predavanja o latinski stilistiki in o zgodovini grške
književnosti, razlago Homerja ter hodil na filološki seminar, pri Schenklu pa pre-
davanja iz grške slovnice, grških starožitnosti, grške skladnje in rimske tragedije
ter se udeleževal interpretacije Sofokla in Cicerona.³⁶

Prosenc je 27. junija 1895 na dekanat Filozofske fakultete dunajske univerze na-
slovil prijavo s prošnjo za pristop k rigorozu za področje klasične filologije v pove-
zavi z zgodovino antike. K prijavi je priložil disertacijo z naslovom *Quonammodo*
tragic Graeci Herculis mythum tractaverint (Kako so grški tragiki obravnavali mit o
Heraklu).³⁷ Disertacija ni ohranjena, a probirana pa je bila 4. julija 1895. Referenta
sta bila Karl Schenkl in Wilhelm von Hartel; ocena disertacije ni ohranjena, zato
ni znano, kako je Prosenc obravnaval izbrano temo.

Glavni rigoroz je opravljal 2. julija 1896; dva ocenjevalca, Karl Schenkl in Eugen
Bormann, sta ga ocenila z oceno »zadostno« (*genügend*), Emanuel Hoffmann pa
z »nezadostno« (*ungenügend*), zato je bil a probiran z glasovi večine (*per maiora*
approbiert). Stranski rigoroz je opravljal 11. julija 1895; oba izpraševalca, Robert
Zimmermann in Theodor Vogt, sta ga ocenila z »zadostno« (*genügend*). Promovi-
ran je bil 16. julija 1896.³⁸

Pozneje je kot učitelj deloval na Moravskem, najprej v Ostravi (nem. Ostrau),³⁹
tri leta pozneje na državni gimnaziji v Hranicah na Moravskem (nem.
Weißkirschen),⁴⁰ nato pa v Brnu (nem. Brünn).⁴¹ Po letu 1915 se za njim izgubi

36 UAW, Nationale, Franz Prosenc, I.–IX. Semester.

37 UAW, Rigorosenakt PN 932a.

38 Prav tam.

39 Tu je v gimnazijskem izvestju objavil svojo prvo razpravo: Franz Prosenc: Herbart und Lotze. Eine ver-
gleichende Darstellung ihres metaphysischen Denkens. V: *Programm des Kaiser Franz Josef I.-Kommunal-*
-Real-Gymnasiums in Ostrau. Mährisch-Ostrau: Verlag des k. k. Gymnasiums, 1904.

40 Tu je objavil svojo drugo razpravo: Franz Prosenc: Eine vergleichende Darstellung der psychologischen
Hauptlehren bei Herbart und Lotze. V: *XXVI. Jahres-Bericht des k. k. Staatsgymnasiums in Mähr-Weißkir-*
-schen für das Schuljahr 1906–1907. Mähr-Weißkirschen: Verlag des k. k. Staatsgymnasium, 1907, str. 3–29.

41 Vodopivec: *Luka Knafelj in štipendisti njegove ustanove*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, 1971, str. 95;
XXXIV. Jahresbericht des k. k. Staats-Realgymnasiums mit deutscher Unterrichtssprache (Zweites deutsches
Staatsgymnasium) in Brünn für das Schuljahr 1914/15. Brünn: K. k. Staats-Realgymnasium, 1915, str. 19.

sled; kje je deloval in kdaj je umrl ter drugi njegovi osebni podatki zaenkrat ostajajo neznanka.

Franc Lastavec, ki se je rodil 14. novembra 1860 v Tergoviču pri Veliki Nedelji, se je na Filozofsko fakulteto dunajske univerze vpisal v akademskem letu 1881/82, star 21 let. Študiral je od zimskega semestra 1881/82 do letnega semestra 1884, študij pa je nadaljeval šele v zimskem semestru 1898/99 in letnem semestru 1899. Vmes je 15 let deloval kot domači učitelj otrok plemenitajev.⁴² Pri Schmidtu je poslušal predavanja o nemški književnosti; pri Heinzlu o historični slovnici nemškega jezika; pri Miklošiču o staroslovenski slovnici; pri Zimmermannu o logiki in psihologiji; pri Vogtu o gimnazijski pedagogiki; pri Fellnerju o grški zgodovini in viroslovju zanjo; pri Hoffmannu o rimski mitologiji in religiji in o latinski skladnji ter obiskoval interpretacije Sofokla in Cezarja; pri Hirschfeldu o grški zgodovini, o rimski zgodovini, viroslovju in starožitnostih; pri Gomperzu o grških starožitnostih in o zgodovini grške filozofije (s posebnim poudarkom na nekaterih šolah), brali in interpretirali pa so Platona, Aristotela in Herodota. Pri Schenklu je poslušal predavanja o grških in rimskih starožitnostih, o grški mitologiji in o grški skladnji, brali so Cicerona in Katula ter imeli vaje iz grščine in latinske stilistike. Pri Gitlbauerju je obiskoval predavanja o grški zgodovini, razlagali so Sofokla, Demostena, Homerja, Platona, Vergilija in Horacija, imeli so vaje iz latinske skladnje in stilistike. Pri Hartlu je obiskoval predavanja o zgodovini grške književnosti, o grški in latinski slovnici, o grški in latinski metriki, razlagali so Salustija, Teognisa, Demostena, Homerja, Cicerona, Ovidija, Nepota in Plavta.⁴³

Vpisnice za dodatna dva semestra, ki jih je opravljal zimskem semestru 1898/99 in letnem semestru 1899,⁴⁴ v dunajskem univerzitetnem arhivu niso bile dosegljive.

1. julija 1899 se je prijavil za opravljanje rigorozna iz klasične filologije kot glavnega predmeta v povezavi z antično zgodovino kot stranskim predmetom.⁴⁵ Prijavi je pridal disertacijo z naslovom *De verborum cum praepositionibus compositorum apud Vergilium cum dativo structura* (O strukturiranju glagolov, sestavljenih s predlogi, z

42 UAW, Rigorosenakt PN 1245, Vita. Delal je pri knezu Schwarzenbergu. Prim. Marketa Hrobarova: *Judr. Adolf ze Schwarzenbergu (1890-1950)*. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulte, Historický ústav. České Budějovice, 2010, str. 30–31.

43 UAW, Nationale, Franz Lastavec.

44 UAW, Rigorosenprotokoll PN 1245.

45 UAW, Rigorosenakt PN 1245.

dativom pri Vergiliju). Za ocenjevalca sta bila določena Karl Schenkl kot referent in Theodor Gomperz kot koreferent.⁴⁶

Lastavčeva disertacija je ohranjena; hrani jo dunajska univerzitetna knjižnica.⁴⁷ Napisana je v latinščini in obsega 70 rokopisnih strani. Iz uvoda izvemo, da je dobil idejo v priročniku *Historische Syntax der lateinischen Sprache* (Leipzig: Teubner, 1872–1878) Antona Augusta Draegerja (1820–1895), ki si jo je vzel za vzor glede pristopa. Za obravnavo je izbral pesnike, ker so se mu zdeli zaradi svojega prispevka k jeziku še posebej zanimivi (zlasti Vergilij in Horacij). Vergilija je izbral zato, ker s predlogi sestavljene glagole, ki se vežejo z dativom, uporablja dosti pogosteje in svobodneje kot drugi pisci, je pa za primerjavo vključil tudi tri prozne pisce: Livija, Kurcija Rufa in Tacita. V drugem delu uvoda sledi pregled uporabljenih virov, ki potrdi, da ideja za temo ni bila izvirno Lastavčeva, ampak je izhajal iz že obstoječih specialnih razprav o tej tematiki. Vključil je še vrsto razprav, ki obravnavajo rabo sklonov pri Vergiliju, ter rabo dativa in drugih sklonov pri drugih piscih: pri rimskih dramskih pesnikih, pri Lukreciju, Ciceronu, Cezarju, Tacitu idr.

V drugem, osrednjem poglavju je Lastavec zbral primere. Glagole, ki se vežejo z dativom, je razdelil na dve veliki skupini: na prehodne (sestavljene s predponama *ad-* in *cum-* ter s predpono *in-*) in na neprehodne (sestavljene s predponami *ad-*, *in-* in *cum-*), primere pa je razvrstil po abecednem vrstnem redu. Znotraj vsakega primera je navedel citate pri Vergiliju s komentarjem in primerjave z rabo pri drugih piscih.

V tretjem poglavju je zbral tiste glagole, o katerih je želel razpravljati na enak način, a je ugotovil, da je snovi preveč, da bi jo bilo mogoče obdelati v tako kratkem času, kot ga ima na voljo.

Disertacija ostaja brez sklepne ugotovitve; ta je strnjena na eni strani, pa še tu večinoma ne navaja svojih ugotovitev, ampak se opira na nekatere vire, ki jih je pri delu uporabljal.

Referent Karl Schenkl in koreferent Theodor Gomperz sta oceni podala 28. junija 1899. Glede latinščine sta zapisala, da se o njej težko izrečeta, ker je besedilo pripovedno samo v uvodnem delu disertacije (tu je sicer kandidat pokazal, da obvlada latinski slog), medtem ko gre v nadaljevanju zgolj za naštevaje primerov, pri katerih se formulacije in opazke vedno znova ponavljajo; opozorila sta tudi

46 UAW, Rigorosenprotokoll PN 1245; UAW, Rigorosenakt PN 1245.

47 UBW, sig. D-13308.

na včasih vprašljivo rabo časov, na redundantnost v izražanju ter mestoma prezapletene konstrukcije. Pohvalila sta obsežno obravnavano literaturo in marljivo zbrano gradivo, kot pomanjkljivost pa izpostavila, da kandidat snovi ni obravnaval v celoti (zlasti v 3. poglavju). Sklepna ocena je bila, da bi bilo treba disertacijo v primeru objave dopolniti in jo urediti bolj tabelarno. Oceno sta kritično zaključila, da je disertacija, če se ji nekoliko spregleda, osnova za to, da se kandidata pripusti k rigorozu.⁴⁸

Lastavec je izpit opravljal 28. junija 1900. Ocenjevalci so bili Theodor Gomperz, Edmund Hauler in Eugen Bormann; vsi trije so mu dali oceno »zadostno« (genügend). Stranski rigoroz je opravljal 26. januarja 1900; ocenjevalca sta bila filozofa Friedrich Jodl in Laurenz Müllner in oba sta njegovo znanje ocenila z »zadostno« (genügend). Promoviran je bil 9. julija 1900.⁴⁹ Profesorskega izpita ni opravljal.

Umrli je 15. aprila 1942 v Veliki Nedelji.⁵⁰

Anton Dolar, ki se je rodil 9. maja 1875 v Hotinji vasi pri Mariboru, se je na Filozofsko fakulteto dunajske univerze vpisal v zimskem semestru 1895/96, star 20 let. Po enem letu (ZS 1895/96–LS 1896) je študij za leto dni prekinil (razlog je bilo služenje vojaškega roka v Pragi) in ga redno nadaljeval od zimskega semestra 1897/98 do letnega semestra 1900.⁵¹ Pri Zimmermanu je obiskoval predavanja iz logike; pri Müllnerju iz metafizike; pri Jerusalemu iz uvoda v filozofijo; pri Vogtu iz gimnazijske pedagogike in psihologije; pri Jagiću iz slovanskega ljudskega pesništva, pri Vondráku iz zgodovine pisave pri južnih Slovanih, pri Murku o južnoslovanski književnosti; pri Minorju o zgodovini nemške književnosti; pri Müllerju o primerjalnem jezikoslovju; pri Reischu o antični umetnosti; pri von Arnimu o zgodovini helenistične književnosti; pri von Hartlu o grški in rimski metriki; pri Kalinki so interpretirali Tukidida, pri Jurenki so brali Sofokla; pri Gitlbauerju je poslušal predavanja o zgodovini grškega govorništva, razlagali so Platona, Sofokla in Vergilija; pri Marxu je obiskoval predavanja o rimski metriki in uvod v študij Homerja, na seminarju pa so razlagali Plavta; pri Bormannu je hodil na predavanja o rimskih starožitnostih in o viroslovju ter na vaje iz antične epigrafike; pri Gomperzu je poslušal predavanja o Platonu in o Sokratu, brali pa so Aristotela,

48 UAW, Rigorosenakt PN 1245, Gutachten über die Dissertation des Herrn F. Lastavec.

49 UAW, Rigorosenprotokoll PN 1245.

50 *Domoljub*, let. 55 (1942), št. 16 (15. april), str. 3.

51 UAW, Rigorosenprotokoll 1340, Dolar Anton.

Platona in Antifonta. Pri Haulerju je hodil na predavanja o historični skladnji latinščine, o rimski književnosti in o latinskem pomenoslovju, brali in razlagali so Teokrita, Terencija, Hezioda, Platona, Cicerona, Katula, Tibula in Evripida.⁵²

Štirinajstega julija 1900 je Dolar na dekanat dunajske Filozofske fakultete oddal prijavo k rigorozu iz klasične filologije kot glavnega predmeta v povezavi s staro zgodovino. Prijavi je dodal disertacijo z naslovom *De accusativi usu Terentiano* (O rabi akuzativa pri Terenciju). Za referenta je bil določen Edmund Hauler, za koreferenta pa Hans von Arnim. Disertacija je ohranjena; hrani jo univerzitetna knjižnica dunajske univerze.⁵³ Celoten, po vzoru nemških disertacij zapisan naslov na naslovni strani se glasi *De accusativi usu Terentiano. Ad summos in philosophia honores ab amplissimo philosophorum Vindobonensium ordine rite impetrandos scripsit Antonius Dolar* (O rabi akuzativa pri Terenciju. Za doseg najvišjih časti na področju filozofije s strani prevzvišenega reda dunajskih filozofov skladno s pravili spisal Anton Dolar). Obsega 121 rokopisno popisanih strani; ohranjena je v nekoliko okrnjenih oblikih, saj se konča abruptno sredi stavka, kar nakazuje, da je morda kakšna stran izpadla.

Že v prvem stavku Dolar da vedeti, na katera dva vira se je pri sicer precejšnji izbiri piscev o tej tematiki najbolj opiral; na disertacijo Constantina Schlüeterja o rabi akuzativa in dativa pri Terenciju (1874)⁵⁴ in na disertacijo Alfreda Bieseja o notranjem objektu pri Plavtu in Terenciju ter o prehodu glagolskih pomenov (1878).⁵⁵ Razloga za izbiro sta bili dejstva, da ga je snov pritegnila in da je bilo od izida obeh razprav odkritega veliko novega. Dolar je poudaril, da želi svojo razpravo zastaviti tako, da ne bo ponavljal ugotovitev predhodnikov in da želi dati k razpravam na to temo svoj izvorni prispevek.⁵⁶ Ker nekaterih mest ni bilo mogoče razložiti na osnovi zgolj enega ohranjenega slovničnega primera, je navajal podobne primere, ki se najdejo tudi pri drugih piscih. Oprl se je tudi na predavanja o historični skladnji latinskega jezika pri Edmundu Haulerju, ki je bil Dolarjev mentor in ocenjevalec.

Obravnavo akuzativa v disertaciji je Dolar razdelil na devet poglavij: 1. enojni akuzativ zunanjega objekta: A. kot dopolnilo tranzitivnih glagolov; B. kot dopolnilo

52 UAW, Anton Dolar, Nationale.

53 UBW, D-13364.

54 Constantin Schlueter: *De accusativi et dativi usu Terentiano*. Dissertatio philologica quam ... in publico defendet Constantinus Schlueter, Guestfalus. Monasterii (Münster), MDCCCLLIII (1874).

55 Alfred Biese: *De obiecto interno apud Plautum et Terentium atque de transitu verbalium notionum*. Dissertatio inauguralis quam ... conscripsit .... Alfredus Biese Putbusiensis. Kiliae (Kiel): Mohr, 1878.

56 UBW, D-13364 Anton Dolar: *De accusativi usu Terentiano*. Wien, 1900, str. 1–2.

intransitivnih glagolov; C. kot dopolnilo sestavljenih glagolov; 2. akuzativ no-tranjega objekta; 3. dvojni akuzativ kot dopolnilo glagolov; 4. akuzativ smeri; 5. akuzativ časa; 6. akuzativ, ki stoji za medialnimi glagoli; 7. akuzativ, ki dopolnjuje izglagolske samostalnike, ki se končujejo na *-tio*; 8. adverbialni akuzativ; 9. izbrana vprašanja o anticipaciji. Pri vsaki kategoriji je orisal splošne značilnosti in navedel primere iz Terencijevih komedij, po potrebi pa jih je dopolnil tudi s primeri iz drugih piscev. Končni rezultat je ozka in specifična slovnična razprava, ki ponuja pregled skladenjskih funkcij akuzativa pri komediografu Terenciju in tudi širše, opozarja na različne ugotovitve pri strokovnjakih, v opombah pa so navedeni uporabljeni viri in literatura. Hauler kot referent je svojo oceno podal decembra 1900. Ocenjevalca sta zapisala: da delo kaže dobro slovnično znanje, da je dober opazovalec in da je študiju Terencija posvetil veliko časa; da je napak in pomot malo; da bi bilo treba v primeru objave disertacijo natančno pregledati in mestoma dopolniti; da je Dolarjeva latinščina lepo berljiva, vendar ne slogovno raznolika. Hauler jo je aprobiral z oceno, da daje »zadovoljiv vtis«, čemur je von Arnim kot koreferent pritrnil.⁵⁷

Stranski rigoroz iz filozofije je Dolar opravljal 31. januarja 1901; Jodl mu je dal oceno »zadostno« (*genügend*) in Müllner prav tako. Glavni rigoroz je Dolar opravljal 13. junija 1901; Hauler mu je dal oceno »zadostno« (*genügend*), Bormann »z odliko« (*mit Auszeichnung*), von Arnim pa tudi »zadostno« (*genügend*). V doktorja filozofije je bil promoviran 2. julija 1901.⁵⁸

Kot učitelj je Dolar deloval na klasični gimnaziji v Mariboru,⁵⁹ od 1902 na državni gimnaziji v Celju s samostojnimi nemško-slovenskimi paralelkami, nato pa od 1910 do upokojitve 1937 znova v Mariboru.⁶⁰ S področja filologije je objavil samo prispevek o metodiki pouka latinščine v prvem razredu,⁶¹ ter oceno Pipenbacherjeve latinske slovnice in vadnice.⁶² Svoje prispevke je objavljval v *Slovanu*, v

57 UAW, Rigorosenakt PN 1340, Gutachten über die Dissertation des Cand. Anton Dolar De accusativi usu Terentiano.

58 UAW, Rigorosenprotokoll 1340.

59 »Dolar, Anton (1875–1953).« V: *Slovenska biografija*. SAZU, ZRC SAZU, 2013. Splet.

60 *Jahresbericht des k. k. Staats-Gymnasiums in Marburg a/D*, veröffentlicht von der Direktion am Schlusse des Studienjahres. Marburg: Verlag des k. k. Gymnasiums, 1910, str. 41; *Državna klasična gimnazija v Mariboru. Izvestje za šolsko leto 1936–1937*. Maribor: Založba državne klasične gimnazije, 1937, str. 4.

61 Anton Dolar: O metodiki latinščine v prvem razredu. *Jahresbericht des k. k. Staats-Gymnasiums in Cilli 1908/09. Izvestje B. Cilli* (Celje), 1909, str. 3–16.

62 Anton Dolar: Dr. Jos. Pipenbacher: Latinska slovnica. V Ljubljani 1910. Založil Schwentner. ... – Latinska vadnica. I. del. Izdalo »Društvo slov. prof. v Ljubljani ... V: *Ljubljanski zvon*, let. 30 (1910), št. 7, str. 442–443.

slovenskem, češkem in nemškem časopisju, v *Ljubljanskem zvonu* in drugih publikacijah. Bil je tudi član Zgodovinskega društva v Mariboru in nekaj časa urednik *Ilustrovanega narodnega koledarja*.

Umrli je 4. maja 1953 v Zagrebu.

Janez Gnidovec, ki se je rodil 29. septembra 1873 v Velikem Lipovcu pri Ajdovcu blizu Novega mesta, je bil ob vpisu na Filozofsko fakulteto dunajske univerze 10. oktobra 1898 star 26 let.⁶³ Na Dunaj je šel študirat na pobudo škofa Jegliča, ki je na Miklavževo leta 1898 v *Ljubljanskem škofijskem listu* duhovnike svoje škofije pozval, naj se oglasijo tisti, ki bi se bili pripravljene usposobiti za profesorje na načrtovani škofijski gimnaziji; eden prvih, ki so se odzvali, je bil Gnidovec.⁶⁴ Na Dunaju je študiral osem semestrov, od zimskega semestra 1899/1900 do zimskega semestra 1902/03.⁶⁵ Pri von Weilenu je poslušal predavanja o zgodovini nemške književnosti; pri von Premersteinu o grških starožitnostih; pri Engelbrechtu so obravnavali rimsko satiro in Cicerona; pri Maddaleni Torquata Tassa; pri Szantu Aristotela; pri Jurenki se je seznanjal z rimsko metriko; pri Murku je poslušal predavanja o ilirizmu; pri Jellineku se je seznanjal z nemško slovnico; pri Kretschmerju je obiskoval predavanja iz primerjalnega jezikoslovja in grške slovnice; pri Vogtu je poslušal predavanja iz gimnazijske pedagogike in psihologije; pri Reischu o antični umetnosti; pri Gitlbauerju so obravnavali Horacija, Ksenofonta, Platona in Vergilija ter grško paleografijo; pri Jagiću se je udeleževal predavanj o slovnici staroslovenskega jezika in slovanskih jezikov, o slovanskih starožitnostih in o zgodovini slovanske filologije; pri Vondráku je obiskoval vaje iz stare cerkvene slovanščine. Pri Bormannu je poslušal predavanja iz grške in rimske zgodovine, o rimskih starožitnostih in o antični epigrafiki. Pri von Arnimu je poslušal predavanja o grški književnosti, brali in interpretirali so Evripida, Bakhilida, Pindarja, Heronda, Lukrecija in Juvenala, pri njem pa so imeli tudi grške slovnične in stilistične vaje. Pri Haulerju je poslušal predavanja o zgodovini rimske književnosti

63 UAW, Nationale, I. Semester. Gl. tudi Alojz Cindrič: *Študenti s Kranjske na dunajski univerzi 1848–1918*, str. 519, št. 1038.

64 Slovo dr. Janeza Gnidovca, str. 8; Poziv častiti duhovščini. V: *Ljubljanski škofijski list*, let. 6 (1898), št. 6, str. 101–102; Naši nameravani zavodi. V: *Ljubljanski škofijski list*, let. 6 (1898), št. 10, str. 101–102; Franc Trdan: Svetniška rast in čast. Po smrti škofa dr. J. Fr. Gnidovca. V: *Koledar Družbe sv. Mohorja, leto 1941*, str. 43–44; Gerzinič: *Božji služabnik Janez Gnidovec. Dubovnik, vzgojitelj, misijonar, škof*. Buenos Aires: Baragovo semenišče, 1972, str. 41–46; Lukan: Dunajska leta dr. Janeza Fr. Gnidovca. V: Edo Škulj (ur.): *Gnidovčev simpozij v Rimu*. Celje: Mohorjeva družba, 1989, str. 47.

65 UAW, Rigorosenprotokoll 1568.

in stilistiki, o historični slovnici, o semaziologiji in sinonimiki, brali in razlagali so Teokrita, Vergilijev apendiks, Katona, Frontona, Terencija, Cicerona, Horacija, Livija in Ovidija ter hodili na različne seminarske in proseminarske vaje.⁶⁶

2. marca 1903 je Gnidovec vložil prošnjo za pristop k rigorozu za pridobitev doktorata iz klasične filologije v povezavi z antično zgodovino. Prošnji je priložil disertacijo z naslovom *De Hippia maiore Platoni attribuendo* (O tem, da je treba *Hipija Večjega* pripisati Platonu).⁶⁷ Za presojevalca sta bila določena Hans von Arnim kot referent in Edmund Hauler kot koreferent.⁶⁸ Disertacija je ohranjena; hrani jo univerzitetna knjižnica dunajske univerze,⁶⁹ obsega pa 104 strani rokopisa. K raziskavi te tematike so ga najbrž spodbudila von Arnimova predavanja o Platonovem življenju, nauku in delih, ki jih je imel v petem semestru (zimski semester 1901/02).⁷⁰

Gnidovec v prvem delu (str. 1–55) predstavi zgodovino vprašanja Platonovega avtorstva dialoga *Hipija Večjega* in poglede različnih raziskovalcev na to vprašanje. V nadaljevanju skuša najti potrditev glede dialoga pri antičnih piscih, med katerimi se posebej posveti Aristotelu, nato pa pretresa posamezne relevantne ugotovitve piscev, ki jih je sam uporabljal kot vir, a pri njih ne najde utemeljenega razloga za to, da bi Platonu odrekli avtorstvo dialoga. Skozi vso disertacijo sistematično obravnava posamezne vire, jih potrjuje, z njimi polemizira, jih dopolnjuje ali na osnovi novejših spoznanj ovrže.

V drugem delu (str. 56–95) se ukvarja z vsebinsko analizo, ugotavlja namen dialoga in išče vsebinske povezave z drugimi Platonovimi dialogi. Na koncu (str. 96–103) potrjuje Platonovo avtorstvo tudi z naslonitvijo na razpravo svojega mentorja von Arnima z naslovom *De Platonis dialogis quaestiones chronologicae* (Rostock, 1896). Gnidovčeva disertacija ima jasen zaključni sklep: »... jasno je bilo pokazano in dokazano, da je *Hipija Večjega* napisal Platon.«⁷¹

Von Arnim je kot referent disertacijo ocenil z očitnim dobranjem; po njegovem mnenju je bila napisana trezno, preudarno in jasno, zato je tudi predlagal njeno

66 UAW, Nationale, I.–VIII. Semester. Gnidovčev študij na kratko opisuje tudi Lukan: Dunajska leta dr. Janeza Fr. Gnidovca, str. 51–52.

67 UAW, Rigorosenakt PN 1568. Naslov disertacije bi lahko prevedli tudi »O pripisovanju *Hipija Večjega* Platonu«.

68 UAW, Rigorosenprotokoll 1568.

69 UBW, D-13592.

70 UAW, Rigorosenakt PN 1568, Vita.

71 UBW, D-13592, Johann Gnidovec: *De Hippia maiore Platoni attribuendo*, str. 104.

objavo. Edmund Hauler se je z oceno strinjal.⁷² Kljub tej laskavi oceni Gnidovčeva disertacija ni nikoli izšla in nikoli o njej tudi ne najdemo nobene navedbe v znanstveni in strokovni literaturi, kar dokazuje, da je Gnidovec sicer imel smisel za znanstveno delo, a prav nobenih tovrstnih ambicij; zato je kot filolog utonil v pozabo.

Stranski rigoroz iz filozofije je Gnidovec opravljal 18. februarja 1904; oba ocenjevalca, Jodl in Müllner, sta mu dala oceno »zadostno« (genügend). Glavni rigoroz je opravljal 7. julija 1904; von Arnim je njegovo znanje ocenil z »nezadostno« (*nicht genügend*), Hauler in Bormann pa z »zadostno« (*genügend*), zato je bil aprobiran z večino glasov (*per vota maiora*). Promoviran je bil 19. julija 1904.⁷³

Kot učitelj je Gnidovec deloval najprej (1903–1905) v Kranju. Leta 1905 je bil imenovan za ravnatelja in učitelja knezoškofijske zasebne gimnazije v Šentvidu nad Ljubljano; tu je deloval do leta 1919, učil pa je latinščino, slovenščino, nemščino in filozofsko propedeutiko. Nekaj prispevkov s področja filologije je objavil v *Mentorju* in v izvestjih šentviške gimnazije (o metodiki poučevanja, o Homerju in njegovih pesnitvah, poučni spisi),⁷⁴ objavljaj pa je še v glasilu katoliškega dijaštva *Zora* in nabožne prispevke v *Duhovnem pastirju*.

Decembra 1919 je Gnidovec vstopil k lazaristom; leta 1924 je bil imenovan za škopskega škofa.

Umrli je 3. februarja 1939 v sanatoriju Leonišče v Ljubljani.

Anton Derganc, ki se je rodil 5. aprila 1882 v Novem mestu,⁷⁵ se je na dunajsko univerzo vpisal po maturi leta 1902.⁷⁶ Študiral je osem semestrov, od zimskega semestra 1902/03 do letnega semestra 1906. Pri Stöhrju je obiskoval predavanja iz psihologije; pri Müllnerju iz logike; pri Grassbergerju iz šolske higijene; pri Vogtu

72 UAW, Rigorosenakt PN 1568, Beurtheilung.

73 UAW, Rigorosenprotokoll 1568.

74 Janez Gnidovec: Pouk o latinski tretji sklanji v prvem in drugem razredu. V: *II. izvestje knezoškofijske privatne gimnazije v zavodu sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano o šolskem letu 1906/1907*. Izdalo ravnateljstvo. Št. Vid nad Ljubljano 1907, str. 3–12; Janez Gnidovec: Homer in njegova pesem. V: *Mentor*, let. 3 (1909/1910), št. 3, str. 55–58; št. 4, str. 84–87; št. 7, str. 148–150; št. 9, str. 195–199; št. 12, str. 267–271; Janez Gnidovec: Octavius. Dialog Minucija Feliksa. V: *Mentor*, let. 1 (1908/1909), str. 42–44. Gl. tudi Justin Stanovnik: Dr. Janez F. Gnidovec - učitelj in vzgojitelj. V: Edo Škulj (ur.): *Gnidovčev simpozij v Rimu*. Celje: Mohorjeva družba, 1989, str. 67–70.

75 UAW, Rigorosenprotokoll 2249.

76 UAW, Rigorosenakt PN 2249, Vita.

iz gimnazijske pedagogike in pri Jerusalemu iz praktične pedagogike; pri von Weilenu iz zgodovine nemške književnosti, enako pri Wolkanu; pri Jodlu iz zgodovine filozofije; pri Zomáridesu tečaj nove grščine; pri Schiffu tečaj stenografije; pri Reischu o rimski religiji; pri Gitlbauerju so obravnavali Herodota, Teokrita in Cicerona; pri Engelbrechtu je poslušal predavanja o zgodovini rimske književnosti ter hodil na vaje iz latinske stilistike in grške paleografije; pri Bormanu je poslušal predavanja iz antične zgodovine, epigrafike in zgodovinopisja, bral Cicerona in hodil na vaje iz epigrafike. Pri Kretschmerju je poslušal predavanja s področja primerjalnega jezikoslovja, iz Homerja, iz novogrškega jezika in književnosti, o grških narečjih ter grški in latinski slovnici. Pri Haulerju je obiskoval predavanja iz uvoda v študij klasične filologije, o rimski književnosti, o historični skladnji latinskega jezika, o semaziologiji in sinonimiki, brali in interpretirali so Frontona, Marka Avrelija, Gelija, Apuleja, Salustija, Aristofana, Terencija, Cicerona, Avzonija, Varona in Veleja Paterkula. Pri von Arnimu je hodil na predavanja o zgodovini grške in rimske književnosti in o grški skladnji, obiskoval je grške slovnične in stilistične vaje, brali in razlagali so Aristotela, Evripida, Pindarja, Tibula, Propercija, Lukrecija, Perzija, Juvenala, Bakhilida, Sofokla, Diona Hrizostoma, Platona, Ajshila in Teokrita, na proseminarju pa so imeli grške jezikovne in stilistične vaje.⁷⁷

Derganc je 14. februarja 1907 na dekanat dunajske Filozofske fakultete vložil prošnjo za pripustitev k rigorozu iz klasične filologije v povezavi s staro zgodovino in epigrafiko.⁷⁸ Prijavi je dodal tudi disertacijo z naslovom *In Dionis Chrysostomi orationes XII, XIII, VII, XXXI, XXXII, XXXIII, XXXIV, XXXVI observationes criticae* (Kritične opazke h govorom 12, 13, 7, 31, 32, 33, 34 in 36 Diona Zlatoustega). Za referenta je bil določen Hans von Arnim, za korefenta pa Edmund Hauler. Idejo za temo je najbrž dobil v sedmem semestru (WS 1905/06), ko so študentje na filološkem seminarju pri Hansu von Arnimu brali in interpretirali govore Diona Hrizostoma, njegov mentor pa je bil von Arnim, ki je deset let prej tudi objavil kritično izdajo Dionovih del (*Dionis Prusaensis quem vocant Chrysostomum quae extant omnia*. Berlin 1893–1896). Derganc je v obravnavo vključil osem Dionovih govorov, najbolj pa se je oprl prav na von Arnimovo izdajo; njegove rešitve je včasih zagovarjal, včasih pa je predlagal popravke. Von Arnim je v oceni kritično pripomnil, da nekatere Dergancjeve rešitve niso boljše rešitve in da njegova latinščina mestoma šepa; je pa poudaril, da je zelo nadarjen za tekstno kritiko in da

77 UAW, Nationale, I.–VIII. Semester.

78 UAW, Rigorosenakt PN 2249; UAW, Rigorosenprotokoll 2249.

bi bilo treba del disertacije objaviti. Von Arnim je disertacijo 23. februarja 1907 ocenil kot »zadovoljiv dosežek«; Hauler se je z oceno strinjal.⁷⁹

Izvirnik Dergančeve disertacije ni ohranjen. Najboljša poglavja disertacije pa je dobro leto pozneje objavil v letnem izvestju Sofijine gimnazije na Dunaju za šolsko leto 1909/10 pod naslovom *Textkritische Bemerkungen zu einigen Reden des Dio von Prusa* (Tekstnokritične opazke k nekaterim govorom Diona iz Pruze).⁸⁰ Iz besedila ugotovimo, da je utemeljitve za svoje predloge iskal v slovničnih in jezikoslovnih paralelah znotraj Dionovih del, pa tudi pri drugih grških piscih. Največ pozornosti je posvetil govoru št. XII (*Olimpijski govor*).

Glavni rigoroz je Derganc opravljal 17. decembra 1907; vsi trije ocenjevalci (von Arnim, Hauler in Bormann) so mu dali oceno »zadostno« (*genügend*). Stranski rigoroz iz filozofije je opravljal 14. marca 1907; oba ocenjevalca, Jodl in Müllner, sta ga ocenila z »zadostno« (*genügend*). Promoviran je bil 20. decembra 1907.⁸¹

Derganc je od leta 1907 kot suplent učil na državni gimnaziji na Fichtnergasse 15 v 13. okraju na Dunaju,⁸² od leta 1908 kot provizorični učitelj na Sofijini gimnaziji na Dunaju.⁸³

V izvestju Sofijine gimnazije za šolsko leto 1910/11 je bilo objavljeno sporočilo, da se je 1. novembra 1910 smrtno ponesrečil na izletu v gore.⁸⁴

Franc (Francišek) Jerè, ki se je rodil 2. oktobra 1881 na Pancah pri Lipoglavu v občini Dobrunje na Kranjskem, je po maturi 18. julija 1902⁸⁵ vstopil v ljubljansko bogoslovno semenišče in se vpisal na ljubljansko Teološko fakulteto, kjer je štiri leta (do 1906) študiral teologijo.⁸⁶ 4. oktobra 1907 se je kot redni slušatelj z zim-

79 UAW, Rigorosenakt PN 2249, Beurtheilung des Promotionsschrifts des A. Derganc.

80 Anton Derganc: *Textkritische Bemerkungen zu einigen Reden des Dio von Prusa*. V: *Jahresbericht des k. k. Sopiengymnasiums in Wien (II. Zirkusgasse Nr. 48) für das Schuljahr 1909/1910*. Veröffentlicht von Regierungsrat Dr. Gustav Waniek, k. k. Direktor. Wien, 1910, str. 3–22.

81 UAW, Rigorosenprotokoll 2249.

82 *Achter Jahresbericht des k. k. Staats-Gymnasiums im XIII. Bezirke in Wien. XIII. Fichtnergass 15. Veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1907/08*. Wien 1908, str. 2, 3, 5.

83 *Jahresbericht des k. k. Sopiengymnasiums in Wien (II. Zirkusgasse Nr. 48) für das Schuljahr 1908/1909*. Veröffentlicht von Regierungsrat Dr. Gustav Waniek, k. k. Direktor. Wien, 1909, str. 34 in 60.

84 *Jahresbericht des k. k. Sopiengymnasiums in Wien (II. Zirkusgasse Nr. 48) für das Schuljahr 1910/1911*. Veröffentlicht von Regierungsrat Dr. Gustav Waniek, k. k. Direktor. Wien, 1911, str. 67, 72–73.

85 NŠAL, NŠAL 488, Zapuščina dr. Franceta Jereta, šk. 121, Maturitäts-Zeugnis (18. Juli 1902).

86 NŠAL, NŠAL 488, Zapuščina dr. Franceta Jereta, šk. 121, Lecturis salutem (8 semestrskih spičeval).

skim semestrom 1907/08 vpisal na Filozofsko fakulteto dunajske univerze;⁸⁷ ob vpisu je bil star 26 let.⁸⁸ Na Dunaju je študiral šest semestrov.⁸⁹

Pri Müllnerju je poslušal predavanja o metafiziki, pri Jerusalemu iz uvoda v filozofijo in o praktični srednješolski pedagogiki, pri Graßbergerju o šolski higieni; pri von Weilenu o nemški književnosti; pri Rešetarju o primerjalnem slovanskem glasoslovju; pri Gomperzu o Platonu; pri Mesku je obiskoval vaje iz latinske stilistike; na Haulerjevem seminarju so razlagali Avzonija; pri Bormannu je obiskoval predavanja o rimski zgodovini, iz uvoda v zgodovinopisje in uvoda v epigrafiko; pri Radermacherju o antični mitologiji in metriki, brali pa so Sofokla. Pri Haulerju je hodil na predavanja o grški in rimski književnosti, iz uvoda v študij klasične filologije, o zgodovini klasične filologije, razlagali pa so Ciceronove govore, tragedijo Oktavija in Salustija. Pri von Arnimu je poslušal predavanja o grški in rimski književnosti, o grški skladnji, o Platonu in o grški filozofiji; brali in razlagali so Evripida, Tukidida, Tibula, Propercija, Lukrecija, Wilamowitzovo *Grško berilo*, Pindarja, Heronda, spis *O vzvišenem*, Demostena, Ajshila, Platona in Evripida.⁹⁰

K rigorozu se je prijavil 31. maja 1910 in ob prijavi oddal disertacijo z naslovom *Quibus ex fontibus Plato doctrinam suam, quae est de immortalitate animi eiusque post mortem sorte desumpserit* (Iz katerih virov je Platon povzel svoj nauk o nesmrtnosti duše in o njeni usodi po smrti). Za referenta je bil določen Hans von Arnim, za koreferenta pa Ludwig Radermacher.⁹¹ Jeretova disertacija se ni ohranila; zakaj ni ohranjen izvod v dunajski univerzitetni knjižnici, ni znano, v njegovi zapuščini pa najbrž ne zaradi nemške zasedbe Zavoda sv. Stanislava 28. aprila 1941, ko so Nemci knjižnico in arhiv zavoda⁹² in gotovo tudi večino zasebnih arhivov in knjižnic tam stanujočih profesorjev, med katerimi je bil tudi Jerè, uničili. Jerè je v disertaciji obravnaval vprašanje odvisnosti Platonovih predstav o usodi duše v tostranstvu in v onostranstvu od orfiške in pitagorejske mistike;⁹³ to je skušal dokazati na osnovi virov. Izpostavil je razlike in protislovja pri orfiškem in pitagorejskem nauku, raziskal kronologijo Platonovih spisov, ki obravnavajo dušo, in, kot von Arnim posebej poudari, uspel prepričljivo dokazati, da se je Platon v svojih zgodnjih predstavah bolj navezal na orfike, v poznejših pa bolj na pitagorejce. Von

87 NŠAL, NŠAL 488, Zapuščina dr. Franceta Jereta, šk. 121, Meldungsbuch.

88 UAW, Rigorosenprotokoll 2968.

89 Gl. tudi Alojz Cindrič: *Študenti s Kranjske na dunajski univerzi 1848–1918*, str. 542, št. 1474.

90 UAW, Nationale, Franz Jerè, I.–VI. Semester.

91 UAW, Rigorosenakt PN 2968; UAW, Rigorosenprotokoll 2968.

92 Rokopisna zbirka Biblioteke SAZU, R 80/2, Dopis Fr. Jerèta SAZU (20. avgust 1949).

93 UAW, Rigorosenakt PN 2968, Beurteilung der Doctordissertation des P. Franz Jerè.

Arnim je pohvalil tudi obsežen nabor literature, najbolj pa dejstvo, da je zamisel osnovnega problema disertacijske razprave izvirno Jeretova; disertacijo kot celoto sta oba referenta ocenila kot zadovoljiv promocijski dosežek.

Predpisani enourni izpit iz filozofije je Jerè opravljal 21. novembra 1910. Njegova izpraševalca sta bila Friedrich Jodl in Laurenz Müllner; oba sta mu dala oceno »zadostno« (*genügend*). Predpisani dvourni izpit je imel 9. januarja 1912; izpraševali so ga Hans von Arnim, ki ga je ocenil z »odlično« (*ausgezeichnet*), Ludwig Radermacher, ki ga je ocenil z »zadostno« (*genügend*) in Eugen Bormann, ki ga je ocenil z »odlično« (*ausgezeichnet*). Tako je bil z večino glasov aprobiran z odliko (*per vota maiora mit Auszeichnung approbiert*). Promoviral je 18. februarja 1912.⁹⁴

Od leta 1910 do leta 1941 je Jerè učil na knezoškofijski gimnaziji v Zavodu sv. Stanislava v Šentvidu nad Ljubljano, leta 1933 pa je bil imenovan za honorarnega predavatelja na Teološki fakulteti za biblično grščino.⁹⁵ Od aprila 1945 je bil član odseka za znanstvene in poljudnoznanstvene spise pri škofijskem tiskovnem svetu, in od julija istega leta začasní prosinodalni sodnik cerkvenega sodišča.⁹⁶ Avgusta 1946 je postal honorarni knjižničar na Teološki fakulteti, predlagan pa je bil tudi za ekscerptorja pri velikem slovenskem akademskem slovarju.⁹⁷ Leta 1950 je bil določen za ravnatelja likvidatorja Škofijske klasične gimnazije v Šentvidu. Kot filolog je sodeloval pri nastajanju Doklerjevega *Grško-slovenskega slovarja* (pregledal je rokopis in pripravil pravila za slovenjenje imen),⁹⁸ bil je zelo dejaven član Društva prijateljev humanistične gimnazije⁹⁹ in imel je največ zaslug za to, da se

94 UAW, Rigorosenprotokoll 2968.

95 NŠAL, NŠAL 488, Zapuščina dr. Franceta Jereta, šk. 121, Odobritev Ministrstva prosvete z dne 11. januarja 1933 in Sklep univerzitetnega senata ljubljanske univerze o imenovanju za honorarnega predavatelja na Teološki fakulteti z dne 15. septembra 1934.

96 NŠAL, NŠAL 488, Zapuščina dr. Franceta Jereta, šk. 121, Odlok o imenovanju z dne 10. julija 1945.

97 NŠAL, NŠAL 488, Zapuščina dr. Franceta Jereta, šk. 121, Pismo Jakoba Šolarja z dne 19. septembra 1946; Pismo Frana Ramovša z dne 27. septembra 1946.

98 Franc Jerè: Lastna imena. V: Anton Dokler: *Grško-slovenski slovar*. Ljubljana str. VII–XI.; Matej Hriberšek: Od Megiserja do Slovenskega pravopisa 2001: nekaj poglavij iz zgodovine slovenjenja antičnih imen. *Keria: studia Latina et Graeca*, let. 18 (2016), št. 1, str. 45. Gl. tudi Hriberšek: *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*, str. 210–214; Matej Hriberšek: *Nastajanje Grško-slovenskega slovarja*. V: Anton Dokler, Matej Hriberšek idr.: *Šolski grško-slovenski slovar*. Na osnovi slovarja Antona Doklerja iz leta 1915 posodobil Matej Hriberšek z Barbaro Zlobec Del Vecchio ... Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2015, str. 5–18.

99 Hriberšek: *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*, str. 168–175; Tajnikovo poročilo na občnem zboru dne 2. junija 1918. V: *Izvestja Društva slovenskih profesorjev* 1919, str. 2, 32–33; Poročilo o rednem občnem zboru dne 15. XII. 1918. V: *Izvestja Društva slovenskih profesorjev* 1919, str. 16, 22; *Peta poslanica Društva prijateljev humanistične gimnazije*. Ljubljana, 1. oktobra 1931, str. 8; *Sedma poslanica Društva prijateljev humanistične gimnazije*. Ljubljana, marca 1935, str. 15; *Deveta poslanica Društva prijateljev humanistične gimnazije*. Ljubljana, junija 1938, str. 15.

je ohranil Wiesthalerjev latinsko-slovenski slovar.¹⁰⁰ V sodelovanju z nekaterimi stanovskimi kolegi s škofijske gimnazije v Šentvidu je v letih 1937–1939 pripravil tri kombinirane latinske slovnice in vadnice za pouk latinskega jezika na srednjih šolah,¹⁰¹ pisal je recenzije, nabožne članke za revijo *Bogoljub* in druge publikacije, prirejal knjige in izdal jubilejno publikacijo ob petdesetletnici Zavoda sv. Stanislava in Škofijske klasične gimnazije v Šentvidu.¹⁰² Največ je prevajal, in sicer *Sveto pismo* in dela grških cerkvenih očetov; nekateri prevodi so bili objavljeni šele postumno.

Umril je 15. februarja 1958 v Ljubljani, kjer je pokopan na Žalah.¹⁰³

Janez (Ivan) Samsa, ki se je rodil 18. novembra 1883 v Gori pri Sodražici, je po maturi 12. julija 1904 vstopil v ljubljansko bogoslovje in se vpisal na štiri-letni teološki študij v Ljubljani.¹⁰⁴ Na Filozofsko fakulteto dunajske univerze se je vpisal v zimskem semestru 1908/09; tu je študiral šest semestrov, do letnega semestra 1911.¹⁰⁵

Pri Jerusalemu je poslušal predavanja iz srednješolske pedagogike in iz psihologije; pri Graßbergerju iz šolske higijene; pri Sieglu iz filozofije; pri Arnoldu o zgodovini nemške književnosti; pri Müllnerju iz metafizike in kozmologije; pri Vondráku iz stare cerkvene slovanščine; pri Reischu je imel vaje iz antične umetnosti, pri Kauerju in Mesku pa iz latinske stilistike; pri Bormannu je poslušal predavanja iz antične zgodovine ter antičnega zgodovinopisja in zgodovinskega viroslovja. Pri Radermacherju je poslušal predavanja o grški slovnici, o grški in latinski metriki,

100 NŠAL, NŠAL 488, Zapuščina dr. Franceta Jereta, šk. 121, Poročilo ministru Korošču o Wiesthalerjevem slovarju (11. junij 1929); Pismo škofa Vovka z dne 30. julija 1949, štev. 2111; Rokopisna zbirka Biblioteke SAZU, R 80/1, Reverz (21. september 1940); R 80/2, Dopis Fr. Jereta SAZU (20. avgust 1949); P 481/46 (27. september 1946; generalni sekretar Fran Ramovš). Za natančen oris gl. Hriberšek: *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*, str. 303–308.

101 Gl. Hriberšek: *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*, str. 295–298. To so bile: *Latinska vadnica in slovnica za 1. razred klasične in 5. razred realne gimnazije* (1937), *Latinska vadnica in slovnica za 2. razred klasične in 6. razred realne gimnazije* (1938) in *Latinska vadnica in slovnica za 3. in 4. razred klasične in 7. razred realne gimnazije* (1939). Pri nastajanju so sodelovali še Franc Belec, Fran Omerza, Janez (Ivan) Samsa in Alojz Strupi.

102 Gl. Francišek Jerè: *Ob zlatem jubileju Zavoda sv. Stanislava in Škofijske klasične gimnazije v Št. Vidu nad Ljubljano*. Sestavil Fr. Jerè. V Ljubljani: samozal. Jere, 1955.

103 –nv: Francišek Jere (1881–1958). V: *Družina*, let. 30 (1981), št. 7 (15. februar).

104 UAW, Rigorosenprotokoll 3280; UAW, Rigorosenakt PN 3280, Curriculum vitae; –nc: Janez Samsa (1883–1953). V: *Družina*, let. 30 (1981), št. 8.

105 UAW, Rigorosenprotokoll 3280. Gl. tudi Cindrič: *Študenti s Kranjske na dunajski univerzi 1848–1918*, str. 546, št. 1550.

o mitologiji, na njegovih seminarjih pa so brali Dionizija Halikarnaškega, Hipokrata in Kvintilijana. Pri Kretschmerju je hodil na predavanja o grški in latinski slovnici, o izbranih temah grške književnosti, iz uvoda v indogermansko jezikoslovje in iz uvoda v novogrško in bizantinsko literarno zgodovino. Pri Haulerju je poslušal predavanja iz uvoda v študij klasične filologije, o rimski književnosti, o zgodovini klasične filologije, brali in interpretirali pa so Horacija, Petronija, Cicerona in Ovidija. Pri von Arnimu je obiskoval predavanja o Platonu, o zgodovini grške književnosti, o grški skladnji, na njegovih seminarjih pa so obravnavali Dionna iz Pruze, Lukijana, Platona, Cicerona, Lukrecija in Evripida.¹⁰⁶

Samsa se je k rigorozu prijavil 7. julija 1911, prijavi pa je dodal disertacijo z naslovom *De Martyrio Pionii* (O Pionijevem mučeništvu). Za referenta sta bila določena Ludwig Radermacher (kot mentor) in Edmund Hauler. Za obravnavo si je izbral antično poročilo o mučeniški smrti kristjana Pionija iz Smirne, ki jo je ta skupaj s še nekaterimi sokristjani pretrpel (domnevno) 12. marca 250 v času vladanja rimskega cesarja Decija. To temo si je izbral, ker ga je kot teologa področje krščanske književnosti zelo zanimalo.¹⁰⁷ Disertacija ni ohranjena ne v dunajski univerzitetni knjižnici ne v sicer skromni Samsovi zapuščini. Njegov osebni izvod je najbrž podobno kot Jeretov izgubil ob nemški zasedbi Zavoda sv. Stanislava leta 1941. Iz ohranjene ocene dobimo približen vpogled v njeno vsebino. V prvem delu se je Samsa ukvarjal z latinskim in staroslovanskim prevodom poročila in ga primerjal z grškim izvirnikom. V drugem delu se je posvetil vprašanju avtorstva; ocenjevalca sta menila, da mu kljub dobrim utemeljitvam ni uspelo nedvoumno dokazati, da je avtor sam Pionij. V tretjem delu, po mnenju ocenjevalcev ne dovolj obdelanem, je primerjal jezik poročila o mučeništvu in druga dva Pionijeva spisa. Ocenjevalca sta priporočila, naj disertacijo objavi.¹⁰⁸

Enourni izpit je Samsa opravil 22. januarja 1912; oba ocenjevalca sta mu dala oceno »odlično« (*ausgezeichnet*). Dvourni izpit je opravljal 19. decembra 1912; vsi trije ocenjevalci so ga ocenili z oceno »odlično« (*ausgezeichnet*). Promoviran je bil 21. decembra 1912.¹⁰⁹

Samsa je v letih od 1912 do 1941 neprekinjeno poučeval na škofijski gimnaziji v Šentvidu. Po končanem študiju na Dunaju ni več znanstveno deloval, prispevke

106 UAW, Johann Samsa, Nationale I.–VI. Semester.

107 UAW, Rigorosenakt PN 3280, Curriculum vitae.

108 UAW, Rigorosenakt PN 3280, Beurteilung der Dissertation des cand. phil. J. Samsa über *De Martyrio Pionii*; UAW, Rigorosenakt PN 3280, b, Beurteilung der Doktor-Dissertation des D.J. Samsa.

109 UAW, Rigorosenprotokoll 3280.

didaktičnega, poljudnega, poučnega in verskega značaja pa je objavljajal v periodičnem tisku (*Mentor, Čas, Dom in svet, Slovenec, Koledar slovenskega katoliškega narodnega dijaštva, Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien, Zora, Socialna misel, Naš zvon, Vestnik društva Jeglič* idr.) in časopisju.¹¹⁰ Leta 1937 je skupaj z nekaterimi stanovskimi kolegi izdal *Latinsko vadnico in slovnico za 1. razred klasične in 5. razred realne gimnazije* (Ljubljana 1937).¹¹¹ Bil je tudi dejaven član Društva slovenskih profesorjev in Društva prijateljev humanistične gimnazije.¹¹²

Umrli je 17. maja 1953 v Gori nad Sodražico.

Sklep

Slovenskih doktorjev s področja klasične filologije na dunajski univerzi v obdobju 1872–1918 je bilo razmeroma malo. V teh 46-ih letih se je za doktorski študij klasične filologije odločilo enajst slovenskih študentov, tj. takih, ki so izpolnjevali osnovni kriterij za uvrstitev v kategorijo »slovenski študent«, za izpolnitev tega ni bilo dovolj, da so izviralci s slovenskega narodnostnega ozemlja, ampak so morali pri vpisu na študij navesti, da je njihov materni jezik slovenščina. Majhno število je nekoliko presenetljivo tudi zato, ker sta bila oba klasična jezika v gimnazijskem in nasploh srednjem šolstvu avstrijske monarhije po letu 1849 prevladujoča, saj jima je bilo namenjenih kar 40 % vseh učnih ur.¹¹³ Kar nekaj je tudi primerov, ko so doktorji filologije sicer izhajali s slovenskega narodnostnega ozemlja, vendar pa so kot materni jezik v vpisnicah navedli nemščino.

Slovenskih doktorjev klasične filologije, ki so promovirali v obdobju 1872–1918, je bilo devet: Fran Detela, Josip Pipenbacher, Franc Prosenc, Franc Lastavec, Anton Dolar, Janez Gnidovec, Anton Derganc, Franc Jerè in Janez (Ivan) Samsa.¹¹⁴ Od teh samo eden ni delal profesorskega izpita, in sicer Franc Lastavec. Večina je izhajala iz revnejših slojev, iz vrst kmečkega prebivalstva; njihovi starši so bili

110 O Samsovih objavah gl. tudi S. L.: Janez Samsa (1883–1953). V: *Družina*, let. 30 (1981), št. 8 (22. februar); Maks Miklavčič: Samsa, Janez (1883–1953). V: *Slovenska biografija*. SAZU, ZRC SAZU, 2013. Splet.

111 Hriberšek: *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*, str. 295–296.

112 Prav tam, str. 223, 227–252, 268–274.

113 *Entwurf der Organisation der Gymnasien und Realschulen in Oesterreich*. Vom Ministerium des Cultus und Unterrichts. Wien: kaiserlich-königliche Hof- und Staatsdruckerei, 1849, str. 22–28; August Baumeister: *Die Einrichtung und Verwaltung des höheren Schulwesens in den Kulturländern von Europa und in Nordamerika*. München: C. H. Beck 1897, str. 272; Matej Hriberšek: *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*, str. 49.

114 Še dva doktoranda sta sicer opravila vse potrebne obveznosti, a nista bila promovirana, zato v predstavitev nista zajeta: to sta bila Janez Maselj in Franc Omerza.

navadno kmetje ali kajžarji, le oče Antona Derganca je bil gimnazijski profesor (v času sinovega študija sicer že upokojen, a je še poučeval honorarno). Od devetih so bili trije duhovniki, ki so imeli ob vpisu za sabo že štiriletni študij teologije v Ljubljani: Janez Gnidovec, Franc Jerè in Janez Samsa; vsi so prišli študirat ob podpori škofa Antona Bonaventure Jegliča, ki jih je poslal na študij z namenom, da bi zagotovil kvalificiran slovenski kader za novonastalo škofijsko gimnazijo in Zavod sv. Stanislava v Šentvidu.

Med devetimi slovenskimi doktorji s področja klasične filologije so se v svojih disertacijah štirje ukvarjali z jezikovnimi vprašanji: Pipenbacher, Lastavec, Dolar in Derganc. Pet jih je v disertacijah obravnavalo literarnozgodovinske teme: Detele, Prosenec, Gnidovec, Jerè in Samsa. Med temi devetimi bi lahko dve disertaciji opredelili kot pol jezikovni in pol literarni, in sicer Pipenbacherjevo, saj je v njej dokazoval avtorstvo izbranega dela na osnovi jezikovne analize, in Dergančevo, ker je kritične opazke glede besedila utemeljeval tako z jezikovnimi kot tudi z vsebinskimi razlogi.

Od enajstih napisanih doktorskih disertacij so ohranjene samo štiri, in sicer disertacije Frana Detele, Franca Lastavca, Antona Dolarja in Janeza Gnidovca. Od preostalih je del disertacije objavil samo Anton Derganc v gimnazijskem izvestju Sofijine gimnazije na Dunaju (*Textkritische Bemerkungen zu einigen Reden des Dio von Prusa*), druge pa se niso ohranile ne v dunajski univerzitetni knjižnici in ne v njihovih zapuščinah, pa tudi objavljene niso bile ne kot celote in tudi ne posamezni njihovi deli. To dejstvo niti ne preseneča, kajti večina kandidatov se je posvetila ne znanstveni karieri, ampak poučevanju na gimnazijah in delu na področju šolstva, nekateri so bili avtorji učbenikov in učnih pripomočkov, prevajalci, večina se je posvečala kulturnemu delu in objavljanju v strokovnem, poljudnem ali dnevnem tisku. Zanimivo pa je, zakaj se niso ohranili izvodi disertacij v dunajski univerzitetni knjižnici kot centralni ustanovi za njihovo hrambo. Odgovora na to vprašanje ni, zgolj ugibanja. Pomislek, da so morda založene ali da so imena njihov piscev narobe zapisana, ne vzdrži, najbrž pa tudi ne ideja, da je bila kdaj opravljena revizija ohranjenih doktorskih del in da so bile po kakem kriteriju izbire izločene iz hrambe.

Prosenčeva disertacija je edina, glede katere ne moremo podati nobene sodbe, saj se ni ohranila, ni je objavil, je pa tudi edina, katere ocena v dokumentaciji rigoroza ni ohranjena.

Med ohranjenimi disertacijami sta najobsežnejši Dolarjeva (121 strani) in Gnidovčeva (104 strani). Skupna lastnost klasičnofiloloških disertacij je, da so vse

napisane v latinščini, kajti ena temeljnih zahtev za disertacije s področja klasične filologije je bila, da se mora znati bodoči doktor tekoče izražati v pravilni in lepi klasični latinščini. Vsi kandidati so morali ob prijavi na rigoroz iz klasične filologije dokumentaciji dodati tudi v latinščini napisan življenjepis. Kar zadeva izražanje v latinščini, je bilo največ pripomb na račun Detelove disertacije; pri drugih ni bilo veliko pripomb, razen pri nekaterih jezikovnih disertacijah, zlasti Lastavčevi, kjer je bilo zaradi strogo jezikovne tematike malo pripovednih delov in veliko naštevavanja ter ponavljanja formulacij in opazk.

Pri izbiri disertacijskih tem v večini primerov ni šlo za izvirne nove teme, ampak so se vsi doktorski kandidati opirali na že obstoječe disertacije ali znanstvena dela o obravnavanih področjih, trije, in sicer Gnidovec, Derganc in Jerè, pa so izhajali iz del svojih dunajskih profesorjev, kar se je v vseh treh primerih izkazalo za dobro odločitev, kajti te disertacije so bile ocenjene kot najboljše tako z vsebinskega in metodološkega vidika kot tudi z vidika izvirnosti. Najbolje sta bili ocenjeni Gnidovčeva in Jeretova disertacija. Pri vseh devetih ocenah disertacij je bilo kandidatom priznано, da so se zelo potrudili in obdelali vso relevantno literaturo (ali vsaj večino); za sedem od devetih so referenti v oceni zapisali, da jih (ob ustreznih dopolnilih in preureditvah) priporočajo za objavo.

Čeprav so bile vse disertacije pozitivno ocenjene, nekatere tudi zelo pohvalno, pa po svoji vsebini in kakovosti nobena ni bila tako izjemen dosežek, da bi prinašala kaj povsem novega, da bi posebej izstopala ali bila ocenjena z najvišjo možno oceno. Enako velja tudi za študijske uspehe na doktorskih izpitih, kjer so slovenski kandidati dosegali solidno povprečne rezultate; izjema je le Janez Samsa, ki je doktorski izpit edini opravil z odliko in oceno »odlično« (*ausgezeichnet*).

Vse obravnavane doktorje filologije povezuje še nekaj: nobeden od njih ni delal akademske kariere. Ne na dunajski univerzi in tudi na nobeni drugi univerzi v avstrijski monarhiji nikoli ni bil habilitiran noben slovenski klasični filolog; prav zato od slovenskih doktorjev klasične filologije, ki so doktorirali na Dunaju, nobeden tudi ni bil izbran za predavatelja na katedri za klasično filologijo po ustanovitvi ljubljanske univerze leta 1919. Edini, ki bi se morda odločil za visokošolsko kariero in ki je glede na oceno disertacije kazal izrazito nadarjenost za znanstveno raziskovanje, je bil Anton Derganc, ki pa je kmalu po končanem študiju tragično preminil. Nobeden od predstavljenih ni izrazito vplival na razvoj slovenske filološke stroke kot take in tudi na razvoj univerzitetnega študija klasične filologije na Slovenskem ne.

Seznam virov in literature

Arhivski viri

ARS – Arhiv Republike Slovenije:

SI AS 231, personalne mape, škatla 34, Pipenbacher

NŠAL – Nadškofijski arhiv Ljubljana:

NŠAL 488, Zapuščina dr. Franceta Jereta, šk. 121

Biblioteka SAZU:

Rokopisna zbirka Biblioteke SAZU

UAW – Archiv der Universität Wien (Arhiv Univerze na Dunaju):

Nationale (vpisnice) – Philosophische Fakultät: Detela, Franz; Pipenbacher, Josef; Prosenec, Franz; Lastavec, Franz; Dolar, Anton; Gnidovec, Johann; Derganc, Anton; Jerè, Franz; Samsa, Johann.

Rigorosenprotokolle (zapisniki doktorskih izpitov): št. 69 – Franz Detela; št. 913 – Josef Pipenbacher; št. 932a – Franz Prosenec; št. 1034 – Franz Lastavec; št. 1340 – Anton Dolar; št. 1568 – Johann Gnidovec; št. 2249 – Anton Derganc; št. 2968 – Franz Jerè; št. 3280 – Johann Samsa.

Rigorosenakte (personalne mape z doktorskimi akti): PN 69 – Franz Detela; št. PN 913 – Josef Pipenbacher; PN 932a – Franz Prosenec; PN 1245 – Franz Lastavec; PN 1340 – Anton Dolar; PN 1568 – Johann Gnidovec; PN 2249 – Anton Derganc; PN 2968 – Franz Jerè; PN 3280 – Johann Samsa.

Lehrsprüfungsakte (akti profesorskih izpitov): Franz Detela; Josef Pipenbacher; Franz Prosenec; Anton Dolar; Johann Gnidovec; Anton Derganc; Franz Jerè; Johann Samsa.

ÜBW – Universitätsbibliothek Wien (Univerzitetna knjižnica na Dunaju):

Disertacije obravnavanih doktorskih kandidatov:

sig. D-13010: *De Demi persona in Aristophanis Equitibus* (Detela, Franz). Wien 1877.

sig. D-13308: *De verborum cum praepositionibus compositorum apud Vergilium cum dativo structura* (Lastavec, Franc). Univ., Diss., Wien, 1899.

sig. D-13364: *De accusativi usu Terentiano* (Dolar, Anton). Wien, 1900.

sig. D-13592: *De Hippia maiore Platoni attribuendo* (Gnidovec, Johann). Univ., Diss., Wien, 1903.

Časopisni viri

Domoljub, let. 55, št. 16 (15. 4. 1942), str. 3.

Izvestja Društva slovenskih profesorjev 1919.

Ljubljanski škofijski list, let. 6, št. 10 (1898), str. 101–102 (Naši nameravani zavodi).

Ljubljanski škofijski list, let. 6, št. 6 (1898), str. 101–102 (Poziv častiti duhovščini).

Slovenski narod, let. 66, št. 219 (26. 9. 1933), str. 3.

Tedenske slike. Priloga Domovini, let. 15, št. 7 (23. 2. 1939), str. 4 (»Dr. Josipa Pipenbacherja 70 let«.).

Učiteljski tovariš, let. 61, št. 19, (5. 5. 1921), str. 5.

Spletni viri in spletna literatura

Slovenska biografija (SBL). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013: <https://www.slovenska-biografija.si/> (od 2. 5. 2019 do 17. 6. 2019).

Natisnjena literatura

Baumeister, August: *Die Einrichtung und Verwaltung des höheren Schulwesens in den Kulturländern von Europa und in Nordamerika*. München: C. H. Beck, 1897.

Cindrič, Alojz: *Študenti s Kranjske na dunajski univerzi 1848–1918*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, 2009 (Knjižnica arhiva in muzeja Univerze; zv. 3).

Ciperle, Jože: *Gimnazije na Slovenskem v letu 1848 ter njihov razvoj do leta 1918*. Katalog ob razstavi v Slovenskem šolskem muzeju. Ljubljana, 1979.

Deveta poslanica Društva prijateljev humanistične gimnazije. Ljubljana: Društvo prijateljev humanistične gimnazije, 1938.

Engelbrecht, Helmut: *Geschichte des österreichischen Bildungswesens. Erziehung und Unterricht auf dem Boden Österreichs*. Band 4: *Von 1848 bis zum Ende der Monarchie*. Wien: Österreichischer Bundesverlag, 1986.

Entwurf der Organisation der Gymnasien und Realschulen in Oesterreich. Vom Ministerium des Cultus und Unterrichts. Wien: kaiserlich-königliche Hof- und Staatsdruckerei, 1849

Frankfurter, Salomon: *Graf Leo Thun-Hohenstein, Franz Exner und Hermann Bonitz. Beiträge zur Geschichte der österreichischen Unterrichtsreform*. Wien: A: Hölder, 1893.

Gerzinič, Alojzij: *Božji služabnik Janez Gnidovec. Duhovnik, vzgojitelj, misijonar, škof*. Buenos Aires: Baragovo semenišče, 1972.

Hriberšek, Matej: *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2005, str. 311–312.

Hriberšek, Matej: Nastajanje Grško-slovenskega slovarja. V: Dokler, Anton; Hriberšek, Matej idr.: *Šolski grško-slovenski slovar*. Na osnovi slovarja Antona Doklerja iz leta 1915 posodobil Matej Hriberšek z Barbaro Zlobec Del Vecchio ... Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2015, str. 5–18.

Hriberšek, Matej: Od Megiserja do Slovenskega pravopisa 2001: nekaj poglavij iz zgodovine slovenjenja antičnih imen. V: *Keria: studia Latina et Graeca*, let. 18 (2016), št. 1, str. 21–70, 178.

- Hriberšek, Matej: Wiesthalerjev latinsko-slovenski slovar: 1894–2007. V: Hriberšek, Matej (ur.), et al.: *Latinsko-slovenski slovar*. (Zbirka Veliki slovarji). Ljubljana: Kres, 2007, [Zv.] 6, str. 735–755.
- Hrobarova, Marketa: *Judr. Adolf ze Schwarzenbergu (1890–1950)*. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulte, Historický ústav. České Budějovice, 2010.
- Kirchshofer, Ernst: *Geschichte des philologisch-historischen Seminars an der Universität Wien 1849–1900*. Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde an der phil. Fak. der Uni. Wien. Im April, 1948.
- Letopis Slovenske matice za leto 1901*. Uredil Evgen Lah. Založila in izdala Slovenska matica. V Ljubljani: Blasnikova tiskarna, 1901.
- Lukan, Walter: Dunajska leta dr. Janeza Fr. Gnidovca. V: Škulj, Edo (ur.): *Gnidovčev simpozij v Rimu*. Celje: Mohorjeva družba, 1989. str. 47–57.
- Meister, Richard: Das Werden der philosophischen Fakultät Wien. V: *Almanach der Akademie der Wissenschaften in Wien* let. 86 (1936), str. 357–376.
- nc: Janez Samsa (1883–1953). V: *Družina*, let. 30 (1981), št. 8.
- nv: Francišek Jere (1881–1958). V: *Družina*, let. 30 (1981), št. 7 (15. februar).
- Paulsen, Friedrich: *Geschichte des gelehrten Unterrichts auf den deutschen Schulen und Universitäten vom Ausgang des Mittelalters bis zur Gegenwart*. Mit besonderer Rücksicht auf den klassischen Unterricht. Berlin–Leipzig: Verlag von Veit & Comp., 1921³.
- Peta poslanica Društva prijateljev humanistične gimnazije*. Ljubljana: Društvo prijateljev humanistične gimnazije, 1938.
- Römer, Franz, Schwabl, Hans: *Klassische Philologie*. V: Karl Acham (Hrsg.): *Geschichte der österreichischen Humanwissenschaften 5: Sprache, Literatur und Kunst*. Wien: Passagen Verlag, 2003, str. 67–113.
- S. L.: Janez Samsa (1883–1953). V: *Družina*, let. 30 (1981), št. 8 (22. februar).
- Sedma poslanica Društva prijateljev humanistične gimnazije*. Ljubljana: Društvo prijateljev humanistične gimnazije, 1938.
- Seznam predavanj na univerzi kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev v Ljubljani*. Ljubljana: Delniška tiskarna, 1920. Od 1921 do 1929: *Seznam predavanja na univerzi Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev v Ljubljani*. Od 1930: *Seznam predavanj na univerzi kralja Aleksandra I. v Ljubljani*.
- Škulj, Edo (ur.): *Gnidovčev simpozij v Rimu*. Celje: Mohorjeva družba, 1989.
- Smolej, Tone: »Kaj večega poskusiti in postati.« *Slovenski pisatelji dunajski študentje 1850–1926*. S predgovorom Petra Vodopivca. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2015.
- Stanovnik, Justin: Dr. Janez F. Gnidovec – učitelj in vzgojitelj. V: Škulj, Edo (ur.): *Gnidovčev simpozij v Rimu*. Celje: Mohorjeva družba, 1989, str. 59–82.
- Trdan, Franc: Svetniška rast in čast. Po smrti škofa dr. J. Fr. Gnidovca. V: *Koledar Družbe sv. Mohorja, leto 1941*, str. 40–48.

Trdina, Janez: *Zbrano delo 1: Spomini*. Ljubljana: DZS, 1946.

Vodopivec, Peter: *Luka Knafelj in štipendisti njegove ustanove*. (Knjižnica »Kronike« časopisa za slovensko krajevno zgodovino; zv. 5) Ljubljana: Univerza v Ljubljani, 1971.

Weber, Dorothea: *150 Jahre Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum*. V: Zimmerl-Panagl, Victoria, Dorfbauer, Lukas, Weidmann, Clemens (ur.): *Edition und Erforschung lateinischer patristischer Texte. 150 Jahre CSEL*. Festschrift für Kurt Smolak. Berlin: De Gruyter, 2014.

Zelzer, Michaela: Ein Jahrhundert (und mehr) CSEL. Evaluation von Ziel und Veröffentlichungen. V: *Sacris Erudiri*, let. 38 (1998), str. 75–99.